

V Bruselu dne 27.5.2021
COM(2021) 261 final

**ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Pokrok v implementaci Iniciativy EU týkající se opylovačů

1. ÚVOD: INICIATIVA EU TÝKAJÍCÍ SE OPYLOVAČŮ

V posledních desetiletích došlo v Evropě k dramatickému poklesu výskytu a rozmanitosti volně žijících hmyzích opylovačů, jako jsou včely, motýli, pestřenkovití a mury. Mnoho druhů je rovněž na pokraji vyhynutí. Podle evropského červeného seznamu¹ klesá populace u přibližně každého třetího druhu včel a motýlů, přičemž zhruba každému desátému druhu hrozí vyhynutí.

Úbytek volně žijících opylovačů vzbuzuje vážné obavy. Důvodem je skutečnost, že okolo 80 % druhů plodin a planě rostoucích kvetoucích rostlin v EU závisí, alespoň z části, na opylení živočichy. Bez opylovačů by mnoho rostlinných druhů ubývalo a nakonec vymizelo. To by ohrožovalo přežití přírody, životní podmínky člověka a hospodářství. Zhruba 3,7 miliard EUR z roční zemědělské produkce v EU je přímo závislé na hmyzích opylovačích². Dostupné odhady však nezohledňují opylení planě rostoucích rostlin živočichy ani to, jakým způsobem opylovači přispívají k zabezpečení výživy a lidskému zdraví.

V červnu 2018 přijala Komise iniciativu EU týkající se opylovačů³ (dále jen „iniciativa“). Iniciativa představuje historicky první unijní rámec pro řešení úbytku volně žijících opylovačů⁴. Má silnou podporu u všech skupin zúčastněných stran⁵.

Iniciativa stanovila dlouhodobé cíle do roku 2030 zaměřené na získání využitelných poznatků o problému, řešení hlavních známých příčin problému, podporu spolupráce mezi zúčastněnými stranami a zapojení celé společnosti. Aby EU nasměrovala na správnou cestu, nastínila iniciativa 10 opatření a 31 dílčích opatření, která mají být provedena v krátkodobém až střednědobém horizontu.

Opatření podpořila integrovaný přístup k problematice a účinnější využívání stávajících nástrojů a politik. To se v prvé řadě zaměřilo na lepší integraci cílů ochrany opylovačů do rozličných odvětvových politik EU, včetně politiky v oblasti životního prostředí a zdraví (zejména směrnice o ptácích a směrnice o přírodních stanovištích a unijní právní předpisy o pesticidech), společné zemědělské politiky (SZP), politiky soudržnosti a politiky v oblasti výzkumu a inovací.

Evropský parlament⁶ i Rada⁷ iniciativu uvítaly, zdůraznily význam opylovačů a vyzvaly k účinným opatřením k řešení jejich úbytku. Dne 9. července 2020 zveřejnil Evropský účetní dvůr zvláštní zprávu⁸ o opatřeních EU na ochranu volně žijících opylovačů (dále jen „zpráva EÚD“). Zpráva EÚD identifikovala mezery v klíčových politikách EU zaměřených na hlavní hrozby pro volně žijící opylovače a doporučila, aby Komise posoudila potřebu přidat zvláštní opatření k řešení hrozeb, které v současnosti nejsou v iniciativě zohledněny. Dále zpráva EÚD poukázala

¹ <https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist>

² Evropská unie, Evropská agentura pro životní prostředí, (2021), „Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)“ (Evidence ekosystémů a jejich služeb v Evropské unii), *Úřad pro publikace Evropské unie*, Lucemburk, (v tisku).

³ Sdělení Komise COM(2018) 395 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52018DC0395>.

⁴ V Evropě se mezi opylovače řadí zejména hmyz, včetně divokých včel, pestřenkovitých, motýlů a mūr.

⁵

https://www.acceptance.ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/pollinators/documents/EU_pollinator_s_summary_public_consultation.pdf

⁶ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_CS.html

⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12948-2018-INIT/cs/pdf>

⁸ Zvláštní zpráva 15/2020, <https://www.eca.europa.eu/cs/Pages/DocItem.aspx?did=54200>.

na to, že je třeba lépe integrovat opatření na ochranu volně žijících opylovačů do politik EU v oblasti ochrany biologické rozmanitosti a zemědělství a zlepšit ochranu volně žijících opylovačů v rámci procesu posuzování rizik pesticidů. Rada ve svých závěrech ze dne 17. prosince 2020⁹ uvítala doporučení EÚD a uznala naléhavost nutnosti posílit akční rámec pro ochranu opylovačů v EU.

Dne 20. května 2020 přijala Komise strategii EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030¹⁰ a strategii „od zemědělce ke spotřebiteli“¹¹, což jsou stěžejní iniciativy v rámci Zelené dohody pro Evropu. Tyto strategie posílí opatření, která mají zvrátit úbytek opylovačů prostřednictvím závazků a cílů týkajících se ochrany přírody a plánu EU na obnovu přírody. Společně s novou strategií EU pro přizpůsobení se změně klimatu¹² a většími ambicemi v oblasti klimatické neutrality a nulového znečištění pomohou strategie řešit hlavní hrozby pro volně žijící opylovače, jako jsou změny ve využití půdy, intenzivní hospodaření a využívání pesticidů, znečištění životního prostředí, invazní nepůvodní druhy a změna klimatu.

Tato zpráva posuzuje pokrok v provádění všech opatření uvedených v iniciativě. Vychází z mnoha zdrojů, včetně výsledků hodnocení politik, zpráv a publikací EU a zvláštních studií. Zohledňuje rovněž institucionální zpětnou vazbu získanou od Evropského parlamentu, Rady a Evropského účetního dvora.

2. 10 OPATŘENÍ – SHRUTÍ POKROKU

2.1. Opatření 1: Podporovat monitorování a hodnocení

Současné poznatky jasně ukazují znepokojivý úbytek volně žijících opylovačů, který si žádá důraznou reakci. Stále však existují značné mezery v údajích a informacích o stavu opylovačů, o příčinách jejich úbytku a důsledcích jejich úbytku pro přírodu a životní podmínky člověka.

V červnu 2019 pověřila Komise skupinu odborníků na opylovače, aby vypracovala návrh systému terénního monitorování opylovačů v EU, který by přinesl podrobné informace o stavu a trendech vývoje populací opylovačů v členských státech (opatření 1A). Komise vedla konzultace s vnitrostátními orgány pro životní prostředí a zemědělství, mimo jiné prostřednictvím specializovaných pracovních setkání, aby zajistila zapojení členských států a včasné podněty z jejich strany. Návrh odborníků¹³, uveřejněný v lednu 2021, obsahuje komplexní metodiku systému monitorování a soubor politických ukazatelů. V další fázi bude Komise s členskými státy úzce spolupracovat na doladění a uvedení tohoto návrhu do provozu a na vybudování kapacit pro realizaci systému v praxi.

Data z budoucího systému monitorování opylovačů v EU budou zásadní pro: i) vývoj a provádění účinných ochranných opatření; ii) mapování prioritních oblastí pro zavedení těchto opatření a iii) hodnocení dopadů těchto opatření. Data se promítnou také do evropského červeného seznamu, neboť umožní důkladné posouzení stavu populací opylovačů z hlediska

⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/cs/pdf>

¹⁰ Sdělení Komise COM(2020) 380 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>.

¹¹ Sdělení Komise COM(2020) 381 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>.

¹² Sdělení Komise COM(2021) 82 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN>.

¹³ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC122225>

ochrany v dlouhodobém horizontu. V prosinci 2018 začala Komise pracovat na evropském červeném seznamu pestřenkovitých¹⁴ (opatření 1B), jenž by měl být dokončen v červnu 2022. V dubnu 2021 začala Komise pracovat na evropském červeném seznamu můr¹⁵.

Pro ochranu opylovačů jsou obzvláště důležitá chráněná území. V červnu 2020 Evropská agentura pro životní prostředí a její Evropské tematické středisko pro biologickou rozmanitost vydaly zprávu, která se zabývá tím, jaký význam pro opylovače mají typy stanovišť uvedené v příloze 1 směrnice o stanovištích¹⁶. To umožnilo posoudit stav chráněných stanovišť opylovačů z hlediska ochrany na základě zpráv podávaných členskými státy¹⁷ (opatření 1C). Nejnovější zpráva *Stav přírody*, vydaná agenturou EEA, ukazuje, že stav opylovačů vzbuzuje vážné obavy¹⁸.

Dále Komise pracovala na odstranění nedostatků v údajích a informacích o tlacích, kterým čelí druhy opylovačů, zejména o degradaci přírodních stanovišť a používání pesticidů. Komise v současné době zavádí pilotní systém terénního monitorování biologické rozmanitosti v zemědělské krajině²⁰ a připravuje modul travinných porostů v rámci projektu LUCAS²¹ jakožto součást průzkumu LUCAS plánovaného na rok 2022, který naváže na úspěšný pilotní průzkum uskutečněný v roce 2018. Komise také spustila pilotní inovativní systém, který využívá včely medonosné k monitorování pesticidů v životním prostředí²² (opatření 1D). Po tomto pilotním projektu bude v roce 2022 následovat plná realizace systému podpořená přípravným opatřením Evropského parlamentu²³.

V říjnu 2020 zveřejnila Komise výsledky posouzení ekosystému v celé EU²⁴ (opatření 1E). Analýza použila aktuálně dostupné údaje a informace o opylovačích a jejich stanovištích k posouzení stavu opylování prováděného živočichy v EU. Výsledky ukázaly, že 50 % půdy, na níž jsou pěstovány plodiny závislé na opylovačích, nejsou opylovávány dostatečně. Jedním z nejlepších způsobů, jak nedostatečné opylení řešit, by bylo a podporou zemědělské politiky obnovit ekosystém.

Komise rovněž vytvořila „výkaz“ opylení²⁵ (opatření 1E), který ukazuje, že ekonomická hodnota opylujícího hmyzu pro produkci plodin v EU činí přibližně 3,7 miliard EUR ročně²⁶. Výkaz lze

¹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Hoverflies>

¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Moths>

¹⁶ <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-bd/products/etc-bd-reports/etc-bd-technical-paper-1-2020-report-for-a-list-of-annex-i-habitat-types-important-for-pollinators>

¹⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats

¹⁸ <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>

¹⁹

https://tableau.discomap.eea.europa.eu/t/Natureonline/views/SONpollinators/Storypollinators?%3AisGuestRedirectFromVizportal=y&%3Adisplay_count=n&%3AshowAppBanner=false&%3Aorigin=viz_share_link&%3AshowVizHome=n&%3Aembed=y

²⁰ European Monitoring of Biodiversity in Agricultural Landscapes (EMBAL) – Evropské monitorování biologické rozmanitosti v zemědělských krajinách, <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Data+and+information>.

²¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lucas>

²² Projekt Insignia, <https://www.insignia-bee.eu>.

²³ Podrobnější informace o přípravných opatřeních Evropského parlamentu naleznete zde:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA\(2019\)640130_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA(2019)640130_EN.pdf).

²⁴ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120383>

²⁵ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC117072>

využít k posouzení toho, jak pokles populací opylovačů ovlivňuje zemědělskou produkci a dovoz a vývoz zemědělských produktů²⁷.

2.2. Opatření 2: Podporovat výzkum a inovace

Prostřednictvím rámcového programu EU pro výzkum a inovace pokračuje Komise v podpoře základního a aplikovaného výzkumu opylovačů, a to s cílem zaplnit mezery ve znalostech a podpořit účinnější a na výsledky orientovaná opatření k zachování zdrojů²⁸ (opatření 2A).

Po přijetí iniciativy zahrnuje Komise téma opylovačů do pracovního programu na období 2018–2020 v rámci programu Horizont 2020. Cílem je vytvořit nástroje, pokyny a metodiky k výraznějšímu zmírnění příčin a důsledků úbytku volně žijících opylovačů²⁹. Výzkum by měl začít v září 2021. V rámci programu BiodivERSA³⁰ se uskutečnily projekty týkající se opylovačů, jejichž cílem je lépe pochopit interakci mezi různými faktory úbytku opylovačů³¹ a zlepšit modelování scénářů pro biologickou rozmanitost opylovačů a ekosystémové služby opylení³². Kromě toho byla excelence ve výzkumu opylovačů podporována prostřednictvím individuálních grantů a stipendií Evropské rady pro výzkum³³ a akcí Marie Curie-Sklodowské³⁴. Granty a stipendia byly poskytnuty vynikajícím výzkumným pracovníkům, kteří studují přirozené ekologické spojení mezi opylovači a rostlinami a jeho význam pro fungování ekosystému a produkci potravin³⁵.

Poznatky získané výzkumem budou důležité pro rozhodování. V rámci mechanismu EKLIPSE³⁶ byly posouzeny současné znalosti o tom, jak pesticidy a hnojiva ovlivňují opatření na ochranu opylovačů na zemědělské půdě, s cílem podpořit pokyny k osvědčeným postupům³⁷. Kromě toho evropské inovační partnerství v oblasti zemědělské produktivity a udržitelnosti³⁸ podporuje interaktivní, zdola nahoru prováděné inovace v oblasti obhospodařování zemědělské půdy šetrného k opylovačům³⁹ (opatření 2B).

Cílem Komise je zintenzívnit podporu výzkumu opylovačů v příštím rámcovém programu Horizont Evropa. To je zohledněno v prvním strategickém plánu programu⁴⁰ a v návrhu prvního

²⁶ Evropská unie, Evropská agentura pro životní prostředí, (2021), „Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)“ (Evidence ekosystémů a jejich služeb v Evropské unii), *Úřad pro publikace Evropské unie*, Lucemburk, (v tisku).

²⁷ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120571>

²⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Research+and+innovation>

²⁹ ID SC5-32-2020, <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/sc5-32-2020>.

³⁰ Nástroj COFUND sítě ERA-NET v rámci programu Horizont 2020 na podporu celoevropského výzkumu biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb, <https://www.biodiversa.org>.

³¹ Projekt VOODOO, <https://www.biodiversa.org/1777/download>.

³² Projekt OBServ, <https://www.biodiversa.org/1635/download>.

³³ Projekt DrivenByPollinators <https://cordis.europa.eu/project/id/819374>.

³⁴ Např. projekt DEF POLL <https://cordis.europa.eu/project/id/798954>.

³⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Horizon+2020>

³⁶ EKLIPSE je mechanismus pro podporu lepších rozhodnutí o životním prostředí na základě nejlepších dostupných znalostí, <https://www.eclipse-mechanism.eu>.

³⁷ https://www.eclipse-mechanism.eu/pollinators_request

³⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>

³⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Bottom-up+innovation>

⁴⁰ https://ec.europa.eu/research/pdf/horizon-europe/ec_rtd_orientations-towards-the-strategic-planning.pdf

pracovního programu v rámci programu Horizont Evropa (2021/2022)⁴¹ (opatření 2C). Smyslem řady navrhovaných témat v programu Horizont Evropa je podpořit: i) vývoj nástrojů pro výzkum opylovačů (například nástrojů pro integrativní taxonomii, včetně kódování DNA a strojového učení); ii) budování odborných kapacit a vytváření sítí a iii) rozsáhlý přechod k obhospodařování kulturních a zemědělských krajín šetrnému k opylovačům. Návrh Evropského partnerství v oblasti biologické rozmanitosti⁴² si dále klade za cíl podpořit systémy monitorování biologické rozmanitosti. Tato podpora bude mít rovněž zásadní význam pro zavedení systému monitorování opylovačů v EU.

2.3. Opatření 3: Usnadnit sdílení poznatků a přístup k datům

Získávání využitelných poznatků vyžaduje zaplnění známých mezer v údajích, jak je uvedeno v opatřeních 1 a 2. Vyžaduje to však také lepší využívání stávajících údajů a informací.

Dne 20. května 2020 spustila Komise „informační úl“ o opylovačích v EU⁴³, neboli informační středisko zaměřené na opylovače v EU (opatření 3A). Tato online platforma usnadňuje sdílení informací o úbytku opylovačů a o tom, co se v celé EU dělá pro zvrácení jejich úbytku, a to i prostřednictvím společných iniciativ zúčastněných stran. „Informační úl“ o opylovačích je otevřen klíčovými subjekty, jako jsou veřejné orgány, vědci, sektor ochrany přírody, aktivisté občanské společnosti, správci půdy (zejména zemědělci a lesníci), včelaři, veřejnost a podniky. Úl těmto subjektům umožňuje: i) vyměňovat si osvědčené postupy v úsilí o ochranu a zachování volně žijících opylovačů; ii) získat doporučení k opatřením na ochranu a zachování volně žijících opylovačů a iii) najít partnery pro tato opatření.

Systém monitorování opylovačů v EU a další iniciativy monitorování *in situ*, vypracované v rámci opatření 1, poskytnou neocenitelné údaje pro posouzení stavu populací opylovačů a příčin jejich poklesu. Komise a Evropská agentura pro životní prostředí v současné době zkoumají možnosti integrace informací získaných z těchto systémů do informačního systému o biologické rozmanitosti pro Evropu⁴⁴.

Aby byla opatření na ochranu opylovačů účinná, je zvláště důležité zpřístupnit stávající údaje o využívání půdy. Komise spolupracuje s členskými státy na řešení výměny, sdílení, přístupnosti a využívání interoperabilních a neosobních prostorových údajů, které jsou k dispozici v integrovaném administrativním a kontrolním systému (IACS)⁴⁵ provozovaném v rámci SZP. Systém IACS obsahuje potenciálně cenné informace o opylovačích a opylování, jako jsou prostorové rozložení a umístění plodin, zemědělské postupy a opatření v rámci SZP. Úsilí o

⁴¹ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/commissions-proposal-horizon-europe_en#the-commissions-proposal-for-horizon-europe

⁴² European Partnership under Horizon Europe, ‘Rescuing Biodiversity to Safeguard Life on Earth’ (Evropské partnerství v rámci programu Horizont Evropa, „Záchrana biologické rozmanitosti k ochraně života na Zemi“), https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/funding/documents/european_partnership_for_rescuing_biodiversity_to_safeguard_life_on_earth.pdf.

⁴³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>

⁴⁴ <https://biodiversity.europa.eu/>

⁴⁵ IACS je administrativní systém pro stanovení a kontrolu způsobilosti pomoci nebo podpory v rámci SZP, který je zřízen a provozován každým členským státem. Další informace na adrese: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/financial-assurance/managing-payments_cs.

sladění a zveřejnění těchto údajů pro opětovné použití je součástí směrnice INSPIRE⁴⁶ (opatření 3B). V roce 2019 Komise zahájila pilotní projekt, který prověří ustanovení směrnice o sdílení údajů a prozkoumá, jak lze směrnici využít k tomu, aby pomohla organizovat a realizovat sdílení údajů v různých oblastech politiky EU, včetně systému IACS.

2.4. Opatření 4: Chránit ohrožené druhy opylovačů a jejich přírodní stanoviště

Zvrácení úbytku opylovačů začíná ochranou nejohroženějších druhů a přírodních stanovišť opylovačů, například těch, které jsou chráněny podle směrnice o stanovištích nebo zahrnuty do evropského červeného seznamu. Pro zlepšení stavu těchto druhů a stanovišť z hlediska ochrany je zapotřebí prioritního financování a účinných akčních plánů.

Prostřednictvím akčního plánu pro přírodu, lidi a hospodářství⁴⁷ zlepšila Komise provádění směrnice o stanovištích lepším řešením jedné z klíčových hrozeb pro opylovače: ztráty stanovišť. Konkrétně Komise vypracovala akční plány EU pro dva typy stanovišť, která mají pro opylovače velký význam: polopřirozené suché travinné porosty a evropská suchá vřesoviště. Oba typy stanovišť jsou chráněny směrnicí o stanovištích (opatření 4A). V červenci 2020 zahájila Komise výběrové řízení na vypracování tří akčních plánů pro ochranu nejohroženějších druhů opylovačů v EU⁴⁸.

Od roku 2018 byla výrazně zintenzivněna podpora programu LIFE na ochranu opylovačů. Ta je jasným cílem několika probíhajících projektů LIFE. Ty se zaměřují na obnovu stanovišť, zlepšení znalostí a zvyšování povědomí s cílem zlepšit stav ohrožených druhů motýlů z hlediska ochrany. Ostatní probíhající projekty se zaměřují na podporu zemědělských postupů, které jsou pro opylovače nebo hmyz prospěšné v obecnější rovině⁴⁹.

Komise pokračovala v podpoře žádostí na projekty LIFE týkající se bezobratlých, včetně opylujícího hmyzu. Ve snaze podnítit do budoucna více žádostí v této oblasti zorganizovala Komise v červnu 2020 webinář⁵⁰ na téma, jak zvýšit podporu programu LIFE na ochranu bezobratlých. Komise rovněž předložila závěrečnou studii 20 projektů LIFE zaměřených na bezobratlé, která obsahovala doporučení pro budoucí projekty⁵¹.

Zpráva EÚD vyvolala obavy z nedostatku projektů LIFE týkajících se druhů opylovačů, které nejsou chráněny právem EU v rámci směrnice o stanovištích. Ve víceletém pracovním programu na období 2021–2024 v rámci programu LIFE Komise navrhne zvýšit míru spolufinancování EU pro druhy, které jsou podle evropského červeného seznamu nejohroženější. To pomůže podpořit projektová opatření pro druhy opylovačů, které nejsou právně chráněny, ale přesto čelí vysokému riziku vyhynutí.

Akční plány pro druhy a stanoviště opylovačů vyžadují komplexní a vysoce rozšířené vědomosti o ochranných opatřeních a řízení ochrany. Při řešení ztráty stanovišť opylovačů hraje významnou roli síť Natura 2000. V letech 2018 a 2019 podpořila Komise spolu s členskými státy výměnu

⁴⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE), <https://inspire.ec.europa.eu>.

⁴⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan

⁴⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Action+plans>

⁴⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>

⁵⁰ <https://ec.europa.eu/easme/en/webinar-life-stepping-save-bugs>

⁵¹ https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/life_and_invertebrates_summary_report-final-layout.pdf

poznatků o řídicích opatřeních a přístupech k ochraně opylovačů^{52,53,54} prostřednictvím biogeografického procesu Natura 2000⁵⁵ (opatření 4B). V listopadu 2019 Komise zorganizovala specializované pracovní setkání, jehož účelem bylo určit nejlepší opatření v oblasti řízení a přístupy k ochraně opylovačů v lokalitách sítě Natura 2000⁵⁶.

Důležitým způsobem, jak lépe začlenit cíle ochrany opylovačů do řízení sítě Natura 2000, je zahrnutí prioritních opatření pro klíčová stanoviště opylovačů do prioritních akčních rámců členských států⁵⁷. Zpráva EÚD doporučila, aby Komise ověřila, že prioritní akční rámce obsahují požadavky na ochranu volně žijících opylovačů, a posoudila příslušná opatření navržená členskými státy. Komise: i) vyzvala členské státy, aby zajistily zahrnutí těchto požadavků do prioritních akčních rámců; ii) začala v roce 2018 posuzovat prioritní akční rámce a prostřednictvím předložených připomínek podpořila zahrnutí požadavků týkajících se volně žijících opylovačů iii) a bude tak činit i v průběhu roku 2021 u zbývajících prioritních akčních rámců (opatření 4C).

Závazky k ochraně přírody stanovené ve strategii EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030, jako je rozšíření právně chráněných oblastí na 30 % půdy, účinná správa těchto oblastí a přísná ochrana alespoň jedné třetiny těchto oblastí, budou v případě plného provedení pro opylovače velmi přínosné. Přísná ochrana by prospěla zejména opylovačům, jako jsou pestřenkovití, kteří jsou závislí na lesních stanovištích se starým vzrostlým porostem.

2.5. Opatření 5: Zlepšit přírodní stanoviště opylovačů na zemědělské půdě a v jejím okolí

V roce 2019 Komise zahájila studii s cílem posoudit potenciál SZP v období 2014–2020 z hlediska ochrany volně žijících opylovačů. Výsledná zpráva⁵⁸, zveřejněná v listopadu 2020, obsahuje přezkum opatření SZP, jež mohou ochranu podporovat, nebo jí bránit. Provádění těchto opatření dokládá prostřednictvím případových studií v šesti členských státech. V neposlední řadě pak vyjmenovává klíčové získané poznatky. Na základě této studie Komise vypracovala pokyny, jak zvýšit účinnost opatření SZP týkajících se opylovačů, které jsou určeny řídicím orgánům, zemědělcům a jejich poradcům⁵⁹ (opatření 5A).

V roce 2019 zahájila Komise studii, která v širokém měřítku zkoumá opatření zaměřená na opylovače, jež byla přijata ve všech členských státech⁶⁰, včetně úsilí v zemědělských oblastech (opatření 5B). Z posouzení vyplynulo, že řada členských států využívá cílená opatření na

52

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/continental_pannonian_steppic_and_black_sea_regions_seminar_en.htm

53

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/atlantic_biogeographical_chalk_grasslands.htm

54 https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/eurasian_grassland_conference.htm

55 Další informace o biogeografickém procesu Natura 2000 naleznete zde:

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/seminars_en.htm.

56 <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Natura+2000+workshop+Nov+2019>

57 https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm

58 <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Agriculture>

59 <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Farmers>

60 <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Actions+in+my+country>

ochranu opylovačů v rámci SZP. Je však zřejmé, že takové úsilí je třeba v celé EU výrazně zvýšit.

V únoru 2020 uspořádala Komise rozsáhlou konferenci zúčastněných stran⁶¹ s cílem informovat o výsledcích svých výše uvedených studií, doplnit je a diskutovat o tom, jak lépe začlenit cíle ochrany opylovačů do strategických plánů SZP na období 2021–2027 (opatření 5C).

Návrh Komise na budoucí SZP⁶² obsahuje řadu nástrojů a prvků, které mohou členské státy využít ve svých strategických plánech na zlepšení biologické rozmanitosti v zemědělských oblastech. V podpoře boje proti úbytku druhů opylovačů budou rozhodující tři faktory: i) nová „zelená architektura“, která je založena na větší podmíněnosti; ii) ekosystémy a závazky v oblasti environmentálního řízení a iii) povinné vyšší ambice v oblasti životního prostředí. Tyto tři faktory rovněž podpoří další cíle strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030, které jsou nezbytné pro podporu zemědělské krajiny příznivé pro opylovače:

- nejméně 10 % zemědělské plochy s velmi rozmanitými krajinnými prvky;
- 50% snížení rizika a používání chemických pesticidů;
- 50% snížení používání nebezpečnějších pesticidů;
- nejméně 25 % zemědělské půdy obhospodařované v režimu ekologického zemědělství;
- výrazně vyšší zavádění agroekologických postupů.

Mimoto se Komise ve svých doporučeních členským státům, pokud jde o jejich strategický plán pro SZP⁶³, rovněž zabývá konkrétními cíli ochrany biologické rozmanitosti, zlepšování ekosystémových služeb a ochrany stanovišť a krajiny. Doporučení týkající se těchto cílů by měla pomoci podpořit ochranu volně žijících opylovačů na zemědělské půdě.

Zpráva EÚD doporučila, aby Komise ověřila, zda členské státy do svých strategických plánů v případě potřeby zahrnují postupy obhospodařování, které mají významný a pozitivní vliv na volně žijící opylovače. Volba a koncepce zásahů a postupů obhospodařování navrhovaných členskými státy by měly být založeny na analýze jejich stavu z hlediska životního prostředí. Tato analýza by měla vést členské státy k tomu, aby určily potřeby – včetně ochrany opylovačů, pokud jsou pro dané území relevantní – které mají být řešeny strategickými plány. Komise posoudí, zda navrhované zásahy a postupy obhospodařování efektivním způsobem přispívají k plnění konkrétních cílů SZP a k uspokojování konkrétních potřeb zjištěných členskými státy.

V rámci opatření 1 pokračovala Komise ve své práci na vytvoření ukazatele SZP pro volně žijící opylovače, který by, jakmile bude funkční, měl být zahrnut do systému výkonnosti a monitorování. Úplné dokončení tohoto ukazatele závisí na zavedení systému monitorování opylovačů v EU v členských státech.

2.6. Opatření 6: Zlepšit přírodní stanoviště opylovačů v městských oblastech a širším prostředí

V roce 2019 Komise shromáždila osvědčené postupy a vypracovala pokyny pro města, jak mohou být vstřícná k opylovačům (opatření 6A). Pokyny⁶⁴ zveřejněné v lednu 2020 poskytují

⁶¹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>

⁶² https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_cs

⁶³ Sdělení Komise COM(2020) 846 final.

⁶⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Cities>

tvůrcům politik, osobám s rozhodovací pravomocí, urbanistům, zhotovitelům projektů a správcům využívání půdy ve městech dobré příklady a doporučení, jak vytvořit příznivé městské prostředí pro opylovače.

V říjnu 2020 vypracovala Komise jako součást městské agendy pro EU⁶⁵ specializovaný akční plán pro udržitelné využívání půdy a řešení založená na přírodě⁶⁶. Opatření v oblasti zelené infrastruktury a biologické rozmanitosti podle tohoto plánu podpoří městské prostředí příznivé pro opylovače. Opatření ve prospěch opylovačů budou dále podpořena prostřednictvím iniciativy „dohoda pro zelená města“ v rámci nové strategie pro biologickou rozmanitost⁶⁷ a plánů pro městskou zeleň⁶⁸.

V rámci ukazatele „příroda a biologická rozmanitost“ Komise také začlenila kritéria týkající se opylovačů do formulářů přihlášky a do pokynů k ocenění „Evropské zelené město“⁶⁹ a „Evropský zelený list“⁷⁰ (opatření 6A).

Kromě toho Komise vypracovala přístup k mapování městských oblastí z hlediska jejich vhodnosti pro podporu opylovačů, což by mělo napomoci účinnějším opatřením ve prospěch opylovačů⁷¹. Několik měst využívá tento přístup k pochopení toho, jak lze spravovat městskou zeleň tak, aby se zvýšila populace opylovačů. Komise bude tento nástroj mezi městskými orgány široce prosazovat.

Na opatření na ochranu opylovačů – v městských oblastech nebo v širší krajině – lze využít financování politiky soudržnosti EU v souladu s prioritami, které jsou obsaženy ve vnitrostátních a regionálních operačních programech⁷². Ve spolupráci s Evropským výborem regionů uspořádala Komise v únoru 2020 konferenci zúčastněných stran⁷³. Smyslem konference bylo zvýšit povědomí o těchto příležitostech mezi: i) řídicími orgány; ii) regionálními a místními orgány a iii) zúčastněnými stranami (opatření 6B). Konference vyzdvihla řadu projektů na ochranu opylovačů v celé EU, které jsou financovány především z programů Evropské územní spolupráce (Interreg)⁷⁴. Projekty týkající se opylovačů jsou rovněž podporovány prostřednictvím dalších programů v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj, jakož i v rámci Fondu soudržnosti a Evropského sociálního fondu⁷⁵.

Komise podporuje opatření na úrovni krajiny, která udržují, propojují a obnovují stanoviště opylovačů, a to prostřednictvím svých pokynů k zelené infrastruktuře na úrovni EU⁷⁶ a k integraci ekosystémů a jejich služeb do procesu rozhodování⁷⁷ (opatření 6C).

⁶⁵ Městská agenda je partnerství měst, členských států, Evropské komise a zúčastněných stran, jako jsou nevládní organizace nebo podniky.

⁶⁶ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf

⁶⁷ https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_cs

⁶⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>

⁶⁹ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital>

⁷⁰ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf>

⁷¹ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC115375>

⁷² https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding

⁷³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>

⁷⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/cooperation/european-territorial/

⁷⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>

⁷⁶ Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2019) 193 final.

⁷⁷ Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2019) 305 final.

2.7. Opatření 7: Omezit dopad používání pesticidů na opylovače

V roce 2018 Komise projednala s členskými státy možnost začlenit konkrétní cíle a opatření týkající se opylovačů do revidovaných národních akčních plánů členských států (NAP) podle směrnice o udržitelném využívání pesticidů⁷⁸ (opatření 7A). Druhá zpráva Komise o pokroku v provádění směrnice⁷⁹ se na opylovače nijak zvlášť nezaměřila. Komise však požádala o studii, která by posoudila úroveň začlenění cílů a/nebo opatření týkajících se ochrany opylovačů do NAP. Závěrečná zpráva z této studie, zveřejněná v listopadu 2020, poukázala na nízkou úroveň začlenění. Členské státy musí vyvinout větší úsilí ke zpřísnění ustanovení o opylujícím hmyzu v rámci NAP.

Prostřednictvím strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti a strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ se Komise zavázala, že do roku 2030 přijme opatření ke snížení celkového používání a rizika chemických pesticidů o 50 % a používání nebezpečnějších pesticidů o 50 %. Za tímto účelem Komise zreviduje směrnici o udržitelném využívání pesticidů a posílí její ustanovení o integrované ochraně rostlin a zároveň podpoří rozsáhlejší využívání bezpečných alternativ k ochraně sklizně před škůdci a chorobami, a to zejména prostřednictvím strategických plánů SZP. Tato opatření budou obecně prospěšná pro biologickou rozmanitost a především pro opylující hmyz.

Komise pracuje na tom, aby ochrana opylovačů byla rovněž zohledněna v povolení přípravku na ochranu rostlin vyžadovaném právními předpisy EU o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh⁸⁰. Poté, co Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) přijal v roce 2013 pokyny k posuzování možného rizika, které přípravky na ochranu rostlin představují pro včely (*Apis mellifera*, *Bombus spp.* a solitární druhy včel)⁸¹, spolupracuje Komise s členskými státy na zajištění schválení a provádění těchto pokynů (opatření 7B). Od roku 2013 však jednoznačná většina členských států soustavně odmítá schválit části pokynů úřadu EFSA, které se týkají chronické toxicity pro včely. Komise proto na konci roku 2018 navrhla, aby byly nejprve provedeny části pokynů, které měly dostatečnou podporu (tj. části týkající se akutních rizik pro včely medonosné).

V červenci 2019 vyslovila kvalifikovaná většina členských států souhlas s návrhem nařízení Komise, kterým se mění jednotné zásady hodnocení a povolování přípravků na ochranu rostlin. Změna jednotných zásad byla nezbytná k provedení částí pokynů týkajících se akutní toxicity pro včely medonosné. V říjnu 2019 však Evropský parlament proti tomuto návrhu nařízení vznesl námitky⁸² a vyzval Komisi, aby předložila nový návrh nařízení, který by se v případě včel medonosných vztahoval i na chronickou toxicitu a toxicitu pro larvy a v případě čmeláků na akutní toxicitu. Komise proto nemohla v částečném provádění pokynů dále pokračovat.

V březnu 2019 pověřila Komise úřad EFSA⁸³, aby pokyny přezkoumal s ohledem na nové vědecké poznatky, které se od roku 2013 objevily. Komise chtěla vypracovat pokyny s nejmodernějšími metodikami provádění posouzení rizik pro chované i volně žijící včely.

⁷⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/128/ES.

⁷⁹ https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sud_report-act_2020_cs.pdf

⁸⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009.

⁸¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/3295>

⁸² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0149_CS.html

⁸³ Evropský úřad pro bezpečnost potravin.

Přezkum pokračuje⁸⁴ a měl by být ukončen v roce 2021. Komise bude poté usilovat o to, aby byly kompletní pokyny schváleny⁸⁵.

Zpráva EÚD vyzvala Komisi, aby: i) rozšířila ochranná opatření založená na posouzení rizik na reprezentativní spektrum volně žijících druhů opylovačů, ii) vypracovala s členskými státy pracovní program pro vývoj odpovídajících zkušebních metod a iii) stanovila specifické cíle ochrany pro volně žijící opylovače. Komise vychází těmto doporučením vstříc zpřísněním posuzování environmentálních rizik u přípravků na ochranu rostlin, jak je uvedeno v předchozím odstavci a jak se k tomu zavázala v rámci strategie EU „od zemědělece ke spotřebiteli“.

Používání, omezení a zákazy přípravků na ochranu rostlin s neonikotinoidními účinnými látkami přitáhlo v posledních letech velkou pozornost kvůli vysoké toxicitě uvedených látek pro včely⁸⁶. Dne 29. května 2018 přijala Komise prováděcí nařízení, kterým se mění schvalovací podmínky pro neonikotinoidy imidakloprid⁸⁷, klothianidin⁸⁸ a thiamethoxam⁸⁹, a to s cílem zakázat veškerá venkovní použití těchto tří látek (opatření 7C). S ohledem na tato omezení žadatelé o obnovení schválení klothianidinu, thiamethoxamu a imidaklopridu své žádosti stáhli. Následně pozbylo schválení těchto látek platnosti, a to dne 31. ledna 2019 u klothianidinu, dne 30. dubna 2019 u thiamethoxamu a dne 1. prosince 2020 u imidaklopridu.

Zpráva EÚD a usnesení Evropského parlamentu ze dne 18. prosince 2019⁹⁰ vyzvaly Komisi, aby zajistila, že mimořádná povolení týkající se používání neonikotinoidů budou řádně odůvodněna. Nařízení (ES) č. 1107/2009 umožňuje členským státům udělit na omezenou dobu a pro omezené a kontrolované použití mimořádná povolení pro přípravky na ochranu rostlin, které nejsou povoleny na jejich území, pokud nelze proti ohrožení zakročit jinými rozumnými prostředky. Po zákazu venkovního použití tří neonikotinoidů a po skončení platnosti jejich schválení několik členských států opakovaně udělilo mimořádná povolení k jejich použití.

V roce 2018 pověřila Komise úřad EFSA, aby ověřil, zda mimořádná povolení, jež byla opakovaně udělena pro určité plodiny, byla odůvodněná, a v roce 2020 podnikla kroky k zabránění neodůvodněným mimořádným povolením (v případě Rumunska⁹¹ a Litvy⁹²). V říjnu 2020 zaslala Komise úřadu EFSA druhé pověření, aby do září 2021 posoudil, zda některá mimořádná povolení k používání těchto látek u cukrové řepy splňují podmínky stanovené v nařízení. Na základě výsledků tohoto pověření může Komise přijmout další opatření. V zájmu

⁸⁴ https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/event/Bee_Guidance_review.pdf

⁸⁵ V této souvislosti Komise zohlední doporučení Evropského účetního dvora (zvláštní zpráva 15/2020), <https://www.eca.europa.eu/cs/Pages/DocItem.aspx?did=54200>.

⁸⁶ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/approval_active_substances/approval_renewal/neonicotinoids_en

⁸⁷ Prováděcí nařízení Komise (EU) 2018/783 ze dne 29. května 2018, kterým se mění prováděcí nařízení (EU) č. 540/2011, pokud jde o podmínky schválení účinné látky imidakloprid (Úř. věst. L 132, 30.5.2018, s. 31).

⁸⁸ Prováděcí nařízení Komise (EU) 2018/784 ze dne 29. května 2018, kterým se mění prováděcí nařízení (EU) č. 540/2011, pokud jde o podmínky schválení účinné látky klothianidin (Úř. věst. L 132, 30.5.2018, s. 35).

⁸⁹ Prováděcí nařízení Komise (EU) 2018/785 ze dne 29. května 2018, kterým se mění prováděcí nařízení (EU) č. 540/2011, pokud jde o podmínky schválení účinné látky thiamethoxam (Úř. věst. L 132, 30.5.2018, s. 40).

⁹⁰ Usnesení Evropského parlamentu 2019/2803(RSP), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_CS.html.

⁹¹ Úř. věst. L 33, 5.2.2020, s. 16.

⁹² Úř. věst. L 33, 5.2.2020, s. 19.

dalšího zvýšení transparentnosti jsou oznámení o mimořádných povoleních vydaných členskými státy zveřejněna v unijní databázi pesticidů⁹³.

2.8. Opatření 8: Omezit dopad invazních nepůvodních druhů na opylovače

V lednu 2020 zveřejnila Komise pokyny k řízení invazních nepůvodních druhů v zájmu ochrany volně žijících opylovačů⁹⁴ (opatření 8A). Pokyny jsou určeny především pro: i) subjekty odpovědné za regulaci invazních nepůvodních druhů nebo zapojené do příslušné tvorby politik a ii) evropské obyvatele, kteří se snaží sledovat a/nebo zabránit zavlečení a šíření těchto druhů. Pokyny obsahují nejdůležitější opatření za účelem zjištění, kontroly a eradikace některých invazních nepůvodních druhů, jež jsou pro původní volně žijící opylovače v Evropě nejškodlivější. Mezi invazní nepůvodní druhy, které jsou pro volně žijící opylovače škodlivé, patří čalounice *Megachile sculpturalis*, sršeň asijská nebo rostliny jako pěnišník černomořský a zlatobýly. Sršeň asijská je zařazena na seznam invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Unii vytvořený podle nařízení o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů⁹⁵. V roce 2019 Komise vypracovala pokyny týkající se invazních nepůvodních druhů, které jsou v části EU druhy původními, s cílem zvýšit povědomí o možných negativních dopadech, které by tyto druhy mohly mít mimo svou původní oblast výskytu. Pokyny se kromě jiných zabývaly regulovanými poddruhy včel a čmeláků⁹⁶.

Program LIFE podporuje projekty, které zahrnují obnovu stanovišť po rozšíření invazních nepůvodních druhů. Několik projektů se zaměřilo na budování povědomí nebo na průzkum a kontrolu invazních nepůvodních druhů, jako jsou pěnišník černomořský, kortaderie dvoudomá („pampová tráva“) a netýkavka žláznatá, které negativně ovlivňují původní flóru, na níž opylovači závisejí⁹⁷.

Závazek snížit o 50 % počet druhů na červeném seznamu ohrožených invazními nepůvodními druhy, který byl přijat v rámci strategie EU pro biologickou rozmanitost do roku 2030, rovněž přispěje k dalšímu zmírnění negativních dopadů na opylovače.

Komise do souboru pokynů pro ochranu opylovačů začlenila důrazná doporučení, aby se využívaly původní druhy rostlin a naopak se důrazně vyloučily nepůvodní druhy a invazní nepůvodní druhy. Tyto pokyny byly zaměřeny na veřejnost, místní orgány a širokou škálu podnikatelských sektorů, včetně odvětví zemědělství, lesnictví, krajinářské architektury a stavebnictví⁹⁸ (opatření 8B).

2.9. Opatření 9: Povzbudit podniky a občany, aby jednali

Prostřednictvím platformy EU pro podnikání a biologickou rozmanitost (Business@Biodiversity platform) provedla Komise v srpnu 2018 počáteční přezkum podnikatelských činností souvisejících s ochranou opylovačů⁹⁹. Poté zadala vypracování specifických pokynů¹⁰⁰ pro 11

⁹³ <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/ppp/pppeas/screen/home>

⁹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>

⁹⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1143/2014.

⁹⁶ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>

⁹⁷ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>

⁹⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Get+involved>

⁹⁹ https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/news/news-84_en.htm

¹⁰⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Businesses>

hospodářských odvětví: zemědělství, zemědělsko-potravinářský průmysl a výrobu nápojů, lesnictví, zahradnictví, včelařství, maloobchod, krajinářskou architekturu, stavebnictví, těžební průmysl, energetiku a cestovní ruch (opatření 9A). Tyto pokyny dále přezkoumaly osvědčené podnikatelské postupy. Komise tyto pokyny nadále prosazuje a podněcuje podniky k tomu, aby prováděly opatření na ochranu opylovačů, která budou orientovaná na výsledky. Kromě toho Komise i nadále vybízí podniky, aby posuzovaly a začlenily do svého rozhodování dopady své činnosti na biologickou rozmanitost a závislost na ní¹⁰¹, a to i pomocí projektů LIFE, jež podporují uhlíkové zemědělství šetrné k opylovačům.

Komise rovněž prostřednictvím veřejných kampaní¹⁰², komunikačních aktivit, vzdělávacích materiálů¹⁰³ a pokynů¹⁰⁴ nadále povzbuzovala veřejnost, aby jednala v zájmu ochrany opylovačů (opatření 9C). Klíčovou platformou pro tuto činnost je „informační úl“ o opylovačích, který se nachází na webových stránkách Komise¹⁰⁵. Tento „informační úl“ o opylovačích, vytvořený v rámci opatření 3A, usnadňuje přístup k informacím a zapojuje veřejnost a další zúčastněné strany. Komunikační přístup k veřejnosti má za cíl zdůraznit rozmanitost opylovačů a jejich význam pro lidstvo a vybízí všechny, aby podnikli kroky na jejich ochranu. Mezi Evropany jsou opylovači jedním z nejoblíbenějších témat o přírodě a velmi snadno se o nich komunikuje. Z toho důvodu Komise využívá opylovače jako nástroj ke sdělování opatření EU v širších otázkách biologické rozmanitosti a životního prostředí v rámci Zelené dohody pro Evropu.

Komise podporuje úlohu veřejnosti při získávání poznatků pro politická opatření. V červenci 2020 zveřejnila zprávu o osvědčených postupech vědecké činnosti občanů v oblasti monitorování životního prostředí¹⁰⁶, která zahrnuje vědeckou činnost občanů zaměřenou na opylovače (monitorování motýlů). Prostřednictvím pilotního projektu Evropského parlamentu ABLE¹⁰⁷ podpořila Komise spuštění evropského systému monitorování motýlů v 10 členských státech. Vědecká činnost občanů se také stává nedílnou součástí budoucího systému monitorování opylovačů v EU a systému monitorování dopadu pesticidů na životního prostředí pomocí včel medonosných, přičemž oba systémy jsou vytvářeny v rámci opatření 1. V roce 2021 rozšíří Komise prostřednictvím projektu STING¹⁰⁸ aktivity zaměřené na zapojení veřejnosti do problematiky opylovačů, zejména v kontextu potravinového zabezpečení.

Evropský sbor solidarity (opatření 9C) podporuje projekty, které zapojují mladé lidi v různých oblastech souvisejících se solidaritou, včetně oblasti ochrany životního prostředí a přírody. Několik probíhajících projektů se zabývá opylovači. Některé projekty se zaměřují na informační a osvětové činnosti – například projekt ochrany divokých včel nebo projekt solidarity se včelami. Další příklad – projekt na podporu ekosystému – pomáhá vytvořit příznivé prostředí pro volně žijící opylovače a ostatní hmyz¹⁰⁹.

¹⁰¹ <https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business>

¹⁰² <https://wikis.ec.europa.eu/pages/viewpage.action?pageId=23462237>

¹⁰³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Educational+materials>

¹⁰⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Citizens>

¹⁰⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>

¹⁰⁶ Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2020) 149 final.

¹⁰⁷ <https://butterfly-monitoring.net/able>

¹⁰⁸ STING (Science and Technology for Pollinating Insects – Věda a technologie pro opylující hmyz) je projekt prováděný Společným výzkumným střediskem Komise, https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/adopted_jrc_2019-20_wp_europa_v2.pdf.

¹⁰⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>

Program Erasmus+ financuje projekty zaměřené na zvýšení povědomí žáků, kteří tak mají příležitost se o opylovačích dozvědět. Zahrnuto je zapojení žáků do činností, jako je monitorování opylovačů v terénu, což mladým lidem umožňuje poznávat požadavky opylovačů na stanoviště a hrozby, jimž opylovači čelí¹¹⁰.

Komise podporuje občany v jejich roli spotřebitelů. Rozhodování spotřebitelů může mít na volně žijící opylovače značný vliv. Ekoznačka EU¹¹¹ je jedním z nástrojů, které mohou zmírnit negativní dopady rozhodování spotřebitelů, například pokud jde o zahradnické produkty, které opylovače ovlivňují (opatření 9B). Komise se v současné době zaměřuje spíše na maximalizaci úspěchu stávajícího portfolia výrobků s ekoznačkou, než na vývoj nových kritérií ekoznačky EU. Právě začala revidovat kritéria ekoznačky EU pro „pěstební substráty, pomocné půdní látky a mulč“ a zajistí, aby revidovaná kritéria řešila potřebu ochrany opylovačů. Kritéria by například mohla zahrnovat záruky, které zajistí, že půda použitá pro rostliny v květináčích a pro zahradnické produkty nebude pocházet ze stanovišť opylovačů nebo že těžba nerostů nezpůsobí degradaci stanovišť opylovačů. V potravinářském odvětví projekt LIFE „potravinářská a biodiverzita“ studoval zastoupení ochrany hmyzu v potravinářských normách a na etiketách, a vytvořil průvodce pro manažery kvality, produktové manažery a manažery nákupu¹¹².

2.10. Opatření 10: Podporovat strategie zaměřené na opylovače a spolupráci na všech úrovních

Komise vyzývá vnitrostátní, regionální a místní orgány, aby vypracovaly strategie zaměřené na opylovače. V zájmu usnadnění tohoto procesu vypracovala Komise pro tyto strategie šablony¹¹³, které lze přizpůsobit specifickým územním potřebám (opatření 10A).

Kromě akcí a seminářů *ad hoc* usnadnila Komise spolupráci zúčastněných stran na ochraně opylovačů prostřednictvím evropského inovačního partnerství v oblasti zemědělské produktivity a udržitelnosti¹¹⁴, programů Interreg¹¹⁵ a městské agendy EU¹¹⁶ (opatření 10B). Programy Interreg byly při podpoře spolupráce obzvláště užitečné pořádáním společných akcí a výměn politik mezi vnitrostátními, regionálními a místními subjekty z různých členských států. Komise rovněž nadále usnadňuje propojení mezi orgány veřejné správy na celostátní, místní a nižší než celostátní úrovni a jejich protějšky jinde v EU. Prostřednictvím evropského inovačního partnerství v oblasti zemědělské produktivity a udržitelnosti byly zřízeny místní operační skupiny^{117, 118} pro inovativní řízení zemědělských podniků, které je šetrné k opylovačům.

V říjnu 2020 bylo v rámci programu EU pro partnerství v oblasti životního prostředí pro přistoupení¹¹⁹ uspořádáno online regionální pracovní setkání¹²⁰ na téma invazních nepůvodních druhů a iniciativy EU týkající se opylovačů, a to pro účastníky z Albánie, Bosny a Hercegoviny,

¹¹⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>

¹¹¹ <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

¹¹² <https://www.business-biodiversity.eu/en/publications/easy-guide--insect-protection>

¹¹³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Public+authorities>

¹¹⁴ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>

¹¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>

¹¹⁶ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf

¹¹⁷ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/protecting-farmland-pollinators>

¹¹⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/pasture-pollinators>

¹¹⁹ <https://eppanetwork.eu/project>

¹²⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>

Černé Hory, Srbska, Severní Makedonie, Kosova a Turecka (opatření 10C). Pracovní setkání bylo podpořeno z nástroje předvstupní pomoci a jedním z jeho cílů bylo propagovat výměnu zkušeností se stanovováním strategických cílů a zaváděním opatření, která povedou k řešení úbytku opylovačů v EU a přispějí k celosvětovému úsilí o zachování zdrojů.

Komise ve své práci mimo EU rovněž zahrnuje zvláštní podporu cílů obsažených v iniciativě EU týkající se opylovačů a v akčním plánu na období 2018–2030 pro druhou mezinárodní iniciativu týkající se opylovačů (opatření 10C). Podpořila například projekt EU a FAO z roku 2019, který usnadnil plnění mnohostranných dohod zeměmi v Africe, Karibiku a Tichomoří¹²¹. Cílem tohoto projektu je prosazovat ekosystémové zemědělské postupy, včetně ochrany přírodních stanovišť volně žijících opylovačů a zmírnění rizik, která představují pesticidy. Pro regulační orgány, které pesticidy posuzují, bude uspořádán celosvětový seminář o zpřísnění a prosazování předpisů o pesticidech, které jsou zaměřeny na ochranu opylovačů, aby tyto orgány mohly budovat svou kapacitu pro vypracování a prosazování předpisů o pesticidech, které chrání opylovače¹²².

Na 14. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti, konaném v listopadu 2018, se EU připojila ke „koalici ochotných“ v oblasti opylovačů¹²³ (opatření 10D). Od té doby Komise podporuje cíle koalice tím, že s ostatními zeměmi sdílí poznatky a zkušenosti s prováděním opatření EU týkající se opylovačů.

V rámci přípravy a realizace globálního rámce pro biologickou rozmanitost po roce 2020¹²⁴ mobilizuje EU své mezinárodní partnery směrem k větší ochraně opylovačů a uznání ekosystémových služeb, které poskytují.

3. ZÁVĚR

Tento přezkum ukázal, že při provádění opatření vytyčených iniciativou bylo dosaženo významného pokroku. Iniciativa poskytla zastřešující rámec pro opatření EU týkající se opylovačů v odvětvových politikách. Opatření k rozvoji klíčových politických faktorů byla úspěšně zahájena a výrazně pokročila. Mezi tyto politické faktory patří systémy monitorování druhů opylovačů a příčin jejich úbytku. K realizaci iniciativy by měly přispět i informační systém o opylovačích a individuálně uzpůsobené výzkumné iniciativy.

Celkově iniciativa zůstává platným politickým nástrojem, který EU, členskými státy a zúčastněnými stranami umožňuje úbytek opylovačů řešit. Stále však přetrvávají důležité výzvy při řešení příčin tohoto úbytku. Bude třeba zvýšit úsilí, zejména s cílem řešit ztrátu stanovišť v zemědělské krajině a dopady pesticidů. Mezi další přetrvávající výzvy patří řešení hrozeb pro opylovače, jimiž se iniciativa přímo nezabývá, jako jsou změna klimatu a další znečišťující látky v životním prostředí vedle pesticidů.

K pokroku při dosahování dlouhodobých cílů iniciativy výrazně přispěje strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti, strategie EU „od zemědělce ke spotřebiteli“ a akční plán EU pro nulové znečištění, a to zejména prostřednictvím závazku rozšířit chráněné oblasti a obnovit ekosystémy. Zásadní význam pak bude mít i podpora agroekologických přístupů, jako je ekologické

¹²¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/eu-provides-extra-eu9-million-support-faos-work-promoting-nature-friendly-agricultural_cs

¹²² <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>

¹²³ <https://promotepollinators.org/about/history>

¹²⁴ <https://www.cbd.int/conferences/post2020>

zemědělství, obnova krajinných prvků pro vysokou biologickou rozmanitost na zemědělské půdě a snížení dopadu pesticidů a jiných látek znečišťujících životní prostředí, které jsou škodlivé pro opylovače.

Komise bude v další fázi provádění iniciativy úzce spolupracovat s členskými státy. Vítá proto závěry Rady¹²⁵ ke zprávě Evropského účetního dvora, zejména pokud jde o potřebu zajistit přiměřené využívání zdrojů, zřídit celounijní rámec pro správu a monitorování opylovačů a lépe začlenit potřeby opylovačů do SZP a právního rámce zaměřeného na pesticidy.

Ve druhé polovině roku 2021 zahájí Komise konzultační činnosti s cílem shromáždit názory a komplexnější důkazy, náhledy a zkušenosti zúčastněných stran a široké veřejnosti ohledně provádění stávajícího rámce. Jejich podněty výrazně pomohou při hledání způsobů jak tento rámec zlepšit a při určování, jaké další opatření a zdroje budou k úplnému splnění dlouhodobých cílů iniciativy potřeba.

Komise poté iniciativu zreviduje, přičemž zohlední dosavadní zpětnou vazbu získanou od ostatních orgánů a zúčastněných stran, jakož i výsledky konzultací.

¹²⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/cs/pdf>